

Statusrapport nr. 5/2014

Slukkevilkår for
digitalradioovergang

Medietilsynet
NORWEGIAN MEDIA AUTHORITY

INNHALDSFORTEGNELSE:

1	Innledning.....	3
2	Slukkevilkår 1 – NRK må ha en dekning tilsvarende P1-dekning (absolutt vilkår)	4
3	Slukkevilkår 2 – De kommersielle blokkene må ha minst 90 prosent befolkningsdekning (absolutt vilkår)	5
3.1	Riksblokka.....	5
3.2	Riksblokk II.....	7
4	Slukkevilkår 3 – Det digitale radiotilbudet må representere en merverdi for lytterne (absolutt vilkår)	7
4.1	Innledning.....	7
4.2	Innholdsmessig merverdi	8
4.2.1	Innholdstilbud – Riks- og Regionblokka	8
4.2.2	Lokalradioblokka	9
4.2.3	Kort om forholdet mellom FM og DAB.....	10
4.3	Teknologisk merverdi	10
4.3.1	Produktmarkedet	10
4.3.2	Nærmere om mottakernes teknologiske merverdi	11
5	Slukkevilkår 4 – Det må finnes rimelige og teknisk tilfredsstillende løsninger for radiomottak i bil	12
5.1	Innledning.....	12
5.2	Hovedvilkår - Rimelige og teknisk tilfredsstillende løsninger for radiomottak i bil	13
5.2.1	Adaptere og radioer til bruktbiler	13
5.2.2	Antenne	14
5.2.3	Nybilmarkedet.....	14
5.3	Presisering - Minst halvparten av alle landets kommuner og alle fylker må ha et tilbud om ettermontering på plass i 2015.....	15
5.3.1	Innledning.....	15
5.3.2	Kort om utvalg og metode	15
5.3.3	Kartlegging av ettermonteringsmarkedet.....	16
5.3.3.1	Kort om adapterkategorier undersøkelsen omfatter	16
5.3.3.2	Funn knyttet til ettermonteringstilbud i landets fylker og kommuner	17
5.3.3.3	Kort om øvrige funn	18
5.3.3.4	Oppsummering.....	19
6	Slukkevilkår 5 – Minst halvparten av lytterne må lytte daglig til en digital radioplattform	20

6.1	Daglig radiolytting på digital plattform	20
6.2	Salgsstatistikk fra Elektronikkbransjen.....	21
7	Medietilsynets informasjonsoppdrag	23
7.1	Innledning.....	23
7.2	Øke kjennskap til teknologiskiftet.....	23
7.3	Forbrukeren skal ha lett tilgang til utfyllende og nøytral informasjon	24
7.4	Samarbeid med bransjeaktører	24
7.5	Ressursbruk	25
	Vedlegg 1: Produktutvalg – bil (per 1. august 2014).....	26
	Vedlegg 2: Nærmere om metode og utvalg i Medietilsynets kartlegging	28

Statusrapport nr. 5/2014 – Slukkevilkår – digital radio

1 Innledning

Medietilsynet har gjennom mandat fra Kulturdepartementet 17. februar 2011 fått i oppdrag å utarbeide en årlig statusrapport til Kulturdepartementet vedrørende innfrielsen av slukkevilkårene som er beskrevet i Meld. St. 8 (2010-2011) om digitalisering av radiomediet. Tilsynet har normalt oversendt sine statusrapporter til departementet i løpet av første kvartal hvert år, med rapportering for foregående år. Medietilsynet la følgelig frem sin fjerde statusrapport i mars 2014 hvor statistikker mv. for 2013 ble presentert.

I oppdragsbrev fra Kulturdepartementet til Medietilsynet 13. mai 2014, ble tilsynet pålagt å fremlegge sin femte og siste statusrapport 1. september 2014. Fremskyndelsen av den siste rapporten henger sammen med at departementet ønsker å gi bransjen noe tid til å respondere frem mot fristen 1. januar 2015, dersom det skulle gjenstå noe for at vilkårene er oppfylt. I samme brev fremhever departementet at det tas sikte på at det fattes en endelig beslutning om hvorvidt slukkevilkårene er oppfylt i mars 2015. Det tas også forbehold om at det kan bli nødvendig å be Medietilsynet om supplerende informasjon.

Årets rapport er lagt opp etter samme prinsipp som de fire foregående rapportene, og beskriver status innen hvert av de fem fastsatte slukkevilkårene. Også i år består rapporten for en stor del av opplysninger som er innhentet fra berørte aktører og andre relevante parter, eksempelvis Norkring, NRK, Digitalradio Norge (DRN), Opplysningsrådet for Veitrafikken (OFV) og Elektronikkbransjen. Avslutningsvis i rapporten gis det en kort orientering om tiltak som er iverksatt på bakgrunn av informasjonsoppdraget tilsynet er gitt gjennom stortingsmeldingen¹ og tildelingsbrev².

Ettersom Kulturdepartementet i desember 2013 kom med en presisering av hva som ligger i kravet om rimelige og teknisk tilfredsstillende løsninger for radiomottak i bil, har tilsynet gjennomført en spørreundersøkelse for å undersøke nærmere om det foreligger et reelt tilbud om ettermontering av DAB+-radio i bil i tråd med departementets krav. Resultatet av denne spørreundersøkelsen er nærmere omtalt i pkt. 5.3.

¹ Meld. St. 8 (2010-2011) Digitalisering av radiomediet

² Brev 20. januar 2014 fra Kulturdepartementet til Medietilsynet (Medietilsynet – statsbudsjettet 2014 – endelig tildelingsbrev)

2 Slukkevilkår 1 – NRK må ha en dekning tilsvarende P1-dekning (absolutt vilkår)

I brev 6. august 2014 redegjør NRK for dagens dekningsgrad³ og om planer for fremtidig utbygging av Regionblokka.

Det fremgår av NRKs redegjørelse at total befolkningsdekning i Regionblokka per 1. juli 2014 er beregnet til 99,5 prosent⁴ på landsbasis. Antall utbygde senderstasjoner så langt er 753. Enkelte stasjoner⁵ er ennå ikke bygget, og er derfor ikke tatt med i beregningen. To stasjoner⁶ skal flyttes for å gi bedre dekning. Norkring skal etter planen ferdigstille alle disse stasjonene innen 1. oktober 2014. Totalt antall sendere skal være 761 innen 2015.

NRK opplyser at de har målt DAB-nettet kontinuerlig etter hvert som det er bygget ut for å sikre optimal dekning. Disse målerapportene oversendes fortløpende til Post- og teletilsynet.

Videre uttaler NRK at de ikke har noen konkrete planer for utbygging av Regionblokka utover det som er beskrevet ovenfor. En ytterligere optimalisering av nettet utover de konkrete krav myndighetene har satt, vil være en kost/nytte-vurdering – både ut fra et samfunnsøkonomisk perspektiv og NRKs økonomiske handlingsrom fremover.

Den fylkesvise befolkningsdekningen per 1. juli 2014 er ifølge NRK som følger:

Tabell 1: Fylkesvis dekning Regionblokka

Fylke	Populasjonsdekning	Dekning (i prosent)
Akershus	536301	99,9
Aust-Agder	107609	99,2
Buskerud	257351	99,8
Finnmark	71962	98,8
Hedmark	189412	99,3
Hordaland	475076	99,6
Møre og Romsdal	250095	99,5
Nord-Trøndelag	234200	99,2
Nordland	130183	98,9
Oppland	184143	99,4
Oslo	586399	100,0
Rogaland	426971	99,8
Sogn og Fjordane	105025	98,1
Sør-Trøndelag	288935	99,4
Telemark	166088	98,8
Troms	154696	98,9

³ Med dekningsgrad menes i denne rapporten befolkningsdekning, ikke geografisk dekning.

⁴ NRKs beregninger er basert på dekning angitt ved feltstyrke 1,5 meter over bakken, RPC5: 54 dBuV/m.

⁵ Durmålsvatnet (Nordland), Flåfjellet (Nordland), Hugla Nesna (Nordland), Høgkleivan (Sør-Trøndelag), Sjøtskallen (Sør-Trøndelag), Skjenberget (Nordland), Årsetdalen (Møre og Romsdal), Åstfjorden BS (Sør-Trøndelag).

⁶ Tihaugen flyttes til Namsskogana (Nord-Trøndelag). Stavern flyttes til Helgeroa (Telemark).

Vest-Agder	169136	99,3
Vestfold	231155	99,9
Østfold	271227	99,8
Total dekning	4835964	99,5

Post- og teletilsynet har fått i oppdrag⁷ å yte teknisk assistanse for å verifisere oppnådd dekningsgrad per 1. januar 2015. Oppdraget skal løses i dialog med Medietilsynet. Post- og teletilsynet har frist til 1. mars 2015 med å oversende sin dekningsrapport til Kulturdepartementet.

Total befolkningsdekning i Regionblokka var per 1. juli 2014 på 99,5 prosent.

Målet er å avslutte utbyggingen innen 1. oktober 2014.

NRK har ikke konkrete planer for ytterligere utbygging av Regionblokka etter ferdigstillingen 1. oktober. Videre utbygging vil i så fall være en kost/nytte vurdering.

Post- og teletilsynet skal verifisere oppnådd dekningsgrad og vil levere sin dekningsrapport innen 1. mars 2015.

3 Slukkevilkår 2 – De kommersielle blokkene må ha minst 90 prosent befolkningsdekning (absolutt vilkår)

3.1 Riksblokka

Norkring redegjør i brev datert 5. august 2014 for dekningsgrad og videre planer for utbygging av Riksblokka.

Av redegjørelsen fremgår det at det siden forrige rapportering (per 31. desember 2014) ikke er foretatt endringer i nettet som påvirker dekningsgraden for Riksblokka. Befolkningsdekningen for Riksblokka er følgelig fortsatt 90,8 prosent⁸.

Norkring opplyser videre at løpende lytttester og målinger gjennomføres av både kundene og Norkring for å kvalitetssikre dekningen for nettene. For å øke veidekning og robusthet, er det besluttet å bygge ytterligere 28 stasjoner i Riksblokknettet. Disse stasjonene er planlagt

⁷ Brev 4. november 2013 fra Samferdselsdepartementet til Post- og teletilsynet. Post- og teletilsynet skal ifølge oppdragsbrevet selv avgjøre om målingene best gjøres med teoretiske dekningsberegninger eller om det også bør gjennomføres målinger.

⁸ Feltstyrke 54 dBuV/m (RPC5), 1,5 meter over bakken.

satt i drift innen 1. november 2014. Stasjonene vil få en marginal effekt på den totale dekningsprosenten.

Den fylkesvise dekningen⁹ per 1. juli 2014 var som følger:

Tabell 2: Fylkesvis dekning Riksblokka

Fylke	No.	Total populasjon	Populasjonsdekning	Dekning (i prosent)
Akershus	2	536705	528873	98,5
Aust-Agder	9	108484	95563	88,1
Buskerud	6	257768	240816	93,4
Finnmark	19	72863	52834	72,5
Hedmark	4	190691	171584	90,0
Hordaland	12	477171	449544	94,2
Møre og Romsdal	14	251295	217785	86,7
Nord-Trøndelag	16	131595	110662	84,1
Nordland	17	236147	174017	73,7
Oppland	5	185258	154040	83,1
Oslo	3	586399	586344	100
Rogaland	11	427942	402906	94,1
Sogn og Fjordane	13	107076	74837	69,9
Sør-Trøndelag	15	290703	257160	88,5
Telemark	8	168150	142499	84,7
Troms	18	156483	111831	71,5
Vest-Agder	10	170370	148568	87,2
Vestfold	7	231343	227040	98,1
Østfold	1	271690	266441	98,1
Totaldekning		4858133	4413344	90,8

Dette er den samme fylkesdekningen Norkring rapporterte om per 31. desember 2013.

Post- og teletilsynet vil også bidra med å verifisere oppnådd dekningsgrad per 1. januar 2015 i Riksblokka, jf. redegjørelsen ovenfor under pkt. 2.

⁹ Norkring opplyser at beregningene er utført i henhold til kriteriene RPC5, analysemetode Best Server, med dekningsberegningsprogramvaren ChirPlus_BC, IRT-3D propagasjonsmodell som regner med refleksjoner. Beregningene er basert på 200 m raster, noe som er en tilfredsstillende avveining mellom beregningskapasitet (tid) og nøyaktighet. Beregningens nøyaktighet er videre bestemt av kvaliteten på inputdata og kartmateriale, og av godheten i selve propagasjonsmodellen. Beregningen tar hensyn til egeninterferens i nettet, men inkluderer ikke interferens fra utenlandske sendepunkter på samme frekvens.

Dekningsgraden i Riksblokka var per 31. desember 2013 på 90,8 prosent (befolkningsdekning). Denne dekningsgraden er per august 2014 uendret.

Det vil bli bygget 28 nye stasjoner for å øke veidekning og robusthet. Disse er planlagt satt i drift innen 1. november 2014.

Post- og teletilsynet skal verifisere oppnådd dekningsgrad og vil levere sin dekningsrapport innen 1. mars 2015.

3.2 Riksblokk II

Utbyggingen av Riksblokk II er foreløpig ikke påbegynt. Norkring opplyser i sin redegjørelse at utbyggingen av Riksblokk II vil være etterspørselstyrt. På grunn av ressursituasjonen både internt og hos eksterne entreprenører, vil Norkrings hovedfokus frem mot 31. desember 2014 være utbygging av Riksblokka og Regionblokka.

Utbyggingen av Riksblokk II er ikke i gang. Fokuset frem mot 2014 vil være utbygging av Riksblokka og Regionblokka.

4 Slukkevilkår 3 – Det digitale radiotilbudet må representere en merverdi for lytterne (absolutt vilkår)

4.1 Innledning

Det er et absolutt slukkevilkår at det digitale radiotilbudet må representere en merverdi for lytterne før det kan fastsettes en slukkedato for riksdekkende sendinger på FM.

Departementet har i stortingsmeldingen lagt føringer for hva begrepet "digital merverdi" innebærer i denne sammenheng. I tillegg til den rent *innholdsmessige merverdien* i form av flere kanaler og et bredere innholdstilbud, må forbrukerne også kunne forvente en *teknologisk merverdi* i form av et mer robust lydsignal og bedre mottakere med gode skjermfunksjoner, elektroniske programguider, nedlastningsmuligheter mv., jf. stortingsmeldingens pkt. 6.3.2.

Medietilsynet forholder seg til den forståelsen av begrepet «digital merverdi» som er kommet til uttrykk gjennom stortingsmeldingen og rapporterer følgelig ut fra kriteriene om *innholdsmessig* og *teknologisk* merverdi.

4.2 Innholdsmessig merverdi

4.2.1 Innholdstilbud – Riks- og Regionblokka

Det samlede innholdstilbudet i Riksblokka og Regionblokka består av til sammen 22 kanaler.

NRK er i en prosess hvor de flytter over stadig flere kanaler fra DAB til DAB+. Nye kanaler som er blitt opprettet, både av NRK og kommersielle aktører, sendes hovedsakelig med DAB+. Allmennkringkasternes hovedkanaler vil etter planen sendes med DAB frem til riksdekkende FM-sendinger fases ut. Etter 2017 (eventuelt 2019) vil etter all sannsynlighet samtlige kanaler i DAB-nettene sendes med DAB+.

Tabell 3: Kanaloversikt per august 2014 – Riks- og Regionblokka

Riksblokka	Regionblokka
NRK Sport*	NRK P1
NRK Jazz*	NRK P1+
NRK Klassisk	NRK P2
NRK P13*	NRK P3
P4	NRK Alltid Nyheter
Radio Norge	NRK mP3*
P5 Hits*	NRK Super/NRK Folkemusikk (deler døgnet) *
P6 Rock*	NRK Sámi*
P7 Klem*	NRK Vær*
Energy NRJ Norge*	
Radio 1*	
Radio Rock	
Ordentlig Radio* (f.o.m 1/9)	
* = DAB+	

4.2.2 Lokalradioblokka

Det er åpnet for prøvedrift i Lokalradioblokka frem til 31. desember 2016. Per nå er det gitt anleggskonsesjon i 17 av 37 regioner i Lokalradioblokka.¹⁰ I fire regioner er det prøvesendinger «på lufta»: Region 1 Østfold, Region 3 Akershus, region 4 Solør/Hedmarken og region 17 Haugaland.

De fleste innholdstilbud i Lokalradioblokka sendes med DAB+. Det er kun Radio Haugaland som også sendes med første generasjons-DAB frem mot 2017/2019.¹¹

Tabell 4: Kanaloversikt per august 2014 – Lokalradioblokka

Region 1 Østfold	Region 3 Akershus	Region 4 Solør/Hedmarken	Region 17 Haugaland
Pop Radio	Podcastforlaget	SolørRadioen	Siddis Radio
Radio Visjon	Voxlo Radio	Elverumsradioen	Radio Haugaland
Jazzabit	Norea	Solørradioen+	Radio 102
Love Music	Jazzabit	Radio Exact (f.o.m. 1/9)	ScanSat
Podcastforlaget	Nova		
P8 Pop	Love Music		
Radio Prime (f.o.m 1/9)	Pop Radio		
Radio Prime Fredrikstad (f.o.m. 1/9)	Rock Klassiker		
Radio Prime Sarpsborg (f.o.m 1/9)	ScanSat		
Radio Prime Moss (f.o.m 1/9)	Radio Rox		
	The Beat		
	The Voice		
	Ordentlig Radio (flytter til Riksblokka 1/9)		
	Radio Metro		
	Radio Latin-Amerika		
	Voice of Oslo		
	Radio Visjon		
	P8 Pop		

¹⁰ Oversikt over hvilke regioner det er utstedt anleggskonsesjon for og til hvem fremgår av Medietilsynets nettsider: <http://www.medietilsynet.no/Digitalradio/Bransje/Lokalradio/>

¹¹ <http://radioh.no/les.aspx?artikkel=89995>

4.2.3 Kort om forholdet mellom FM og DAB

På FM-båndet er det i dag tilgjengelig fem riksdekkende kanaler (NRK P1, NRK P2, NRK P3, P4 og Radio Norge) i tillegg til ulike analoge lokalradiostasjoner¹². Videre har to av NRKs nisjekanaler, NRK mP3 og NRK Alltid Nyheter, begrenset dekning i deler av landet.¹³

Oversikten over gjeldende kanaltilbud i DAB-nettene viser at lytterne gjennom dette tilbudet har tilgang til flere kanaler som per i dag ikke er tilgjengelig på FM-båndet. I likhet med hva vi har sett etter digitaliseringen av fjernsynsmediet, oppstår det flere nisjekanaler som følge av radiodigitaliseringen, herunder kanaler rettet mot bestemte, smalere målgrupper.

Det er opp til Kulturdepartementet å vurdere om dette tilfredsstiller kravet om innholdsmessig digital merverdi.

4.3 Teknologisk merverdi

4.3.1 Produktmarkedet

I statusrapport nr. 3/2013¹⁴ pkt. 4.2.1 hadde Medietilsynet en gjennomgang av produktmarkedet. Gjennomgangen viste at de fleste større utsalgssteder hadde DAB+-mottakere i en rekke ulike produktkategorier i sitt sortiment, eksempelvis bærbare radioapparater, minianlegg, receive-receivere, dockingstasjoner, bilstereoer, klokkeradioer, lommeradioer, boomblastere, nettbrett og adapterløsninger. Det vises i sin helhet til beskrivelsen i rapport 3/2013 pkt. 4.2.1.

Tilsynet har hatt en mindre gjennomgang av produkttilbudet på det norske markedet sommeren 2014. Denne gjennomgangen viste at produkttilfanget innen de kategoriene som ble beskrevet i statusrapport nr. 3, fortsatt gjør seg gjeldende. Undersøkelsen viste også at utvalget i alle produktkategorier, med unntak av boomblastere og til dels minianlegg, har blitt bredere, funksjonene og tilkoblingsmulighetene flere og sortimentet har blitt mer prisvennlig. Alle faste utsalgssteder opplyste for øvrig om stor etterspørsel etter DAB+-radioer, og viste samtidig til at digitale radiomottakere var tildelt en sentral plassering i butikken. De fleste mottakerne hadde FM og DAB+, mens rene FM-mottakere var i ferd med å fases ut av utsalgsstedene.

¹² Oversikt over tilgjengelig lokalradiostasjoner i FM-nettet er tilgjengelig her:

http://www.medietilsynet.no/Documents/Tema/Kringkasting/140121_Lokalradiokonsesjoner.pdf

¹³ NRK Alltid Nyheter er etablert med sendere i 14 byer, men NRK mP3 er å finne i 13 byer. De fleste senderne er små og har begrenset dekning.

¹⁴ Statusrapport nr. 3/2013 er tilgjengelig her:

www.medietilsynet.no/Documents/Digitalradio/130320_slukkevilkar.pdf

4.3.2 Nærmere om mottakernes teknologiske merverdi

Som oversikten i punktet ovenfor viser, finnes det en rekke digitale radiomottakere på det norske markedet. Disse mottakere har ulike tilleggsfunksjoner, og deres funksjonalitet varierer gjerne med prisen.

Flere av tilleggsfunksjonene som finnes på de digitale radioene, vil man ofte ikke finne igjen på vanlige FM-mottakere. Andre tilleggsfunksjoner igjen, er kun mulig å tilby dersom radiomottakeren er digital.

De fleste digitale radiomottakerne har skjermfunksjoner hvor man kan motta tilleggsinformasjon om innholdet man hører på, samt korte presentasjoner fra kringkasterne. Mange radioer har automatisk søk og lagring av de radiostasjoner som er tilgjengelig der du befinner deg. Flere bærbare digitalradioer har funksjonen klokkeradio med innsovnings- og vekkefunksjoner. Noen modeller har berøringsskjerm (fargeskjermer) med ikon-styrt brukergrensesnitt, mens andre modeller kan lese av musikk fra SD/MMC-kort eller fra en USB-enhet. Det finnes også radioer som gjør det mulig å forhåndsprogrammere opptak av radiosendinger. I tillegg finnes det vanntette radioer særlig beregnet til bruk på badet eller utendørs, radio med innebygget handsfree-funksjon og radio tilpasset synshemmede med tekst til tale-funksjon.

Har man internettradio, får man tilgang på radiostasjoner fra hele verden, samt tilgang til tilleggstjenester som podcaster/«radio on demand» og andre tekst- og/eller lyd- og bildetjenester fra radiostasjonene.

Utviklingen av særlige bildetjenester er i startfasen, men det antas at denne formen for radioinnhold vil øke sterkt i tiden fremover. Det kommer stadig flere mottakere med fargeskjermer på markedet. I tillegg vil antallet kringkastere som tilbyr denne typen innhold øke.

Et eksempel som illustrerer hvordan slike bildetjenester kan arte seg for radiolyttere, finner man her i Norge blant annet hos Radio Haugaland:

<https://www.youtube.com/watch?v=XzglUBvL7Ok#t=32>.

Lokalkringkasteren har utviklet et system som syr animasjoner, bilder og tekst sammen med radioinnhold. Løsningen er automatisert og styrt fra en nettskyløsing. Dette gjør at systemet også har integrasjon til andre nettbaserte tjenester og sosiale medier. Systemet tilbyr også tidsstyrte meldinger som samsvarer med programinnholdet. Prosjektet støttes av Innovasjon Norge.

Et annet eksempel, fra tsjekkisk radio, viser hvordan radiosendinger fra idrettsarrangement kan arte seg ved bruk av bildetjenester:

<https://www.youtube.com/watch?v=PyKxoDJNniY#t=48>.

Trådløs strømming av musikk via radioen er en funksjon som har eksistert en stund, men som blir mer vanlig. Dette ved hjelp av Bluetooth eller internettkobling, hvorpå man kan spille av musikk fra mobil, nettbrett eller internett.

På FM-båndet er det 5 riksdekkende kanaler. Innholdstilbudet i Riks- og Regionblokka består av 22 ulike DAB/DAB+-kanaler (per august 2014). I tillegg er det prøvesendinger i fire regioner i Lokalradioblokka, med henholdsvis 4 (Solør/Hedmarken og Haugaland), 6 (Østfold) og 18 (Akershus) tilgjengelige kanaler.

Et bredt tilbud av ulike digitale radiomottakere, inklusive adaptere, er tilgjengelig i det norske markedet. De fleste mottakerne har ulike funksjonaliteter som ikke nødvendigvis tilbys på FM-mottakere, som eksempelvis skjermfunksjoner, programrelatert tilleggsinformasjon, berøringsskjerm, forhåndsprogrammerte opptak, trådløs strømming av musikk mv. I tillegg antas det at tilbudet av særlige bildetjenester tilpasset mottakere med fargeskjermer vil øke. Mottakernes funksjonaliteter varierer med prisen.

5 Slukkevilkår 4 – Det må finnes rimelige og teknisk tilfredsstillende løsninger for radiomottak i bil

5.1 Innledning

Dersom slukking av FM-båndet skal skje i 2017, må det innen 2015 finnes rimelige og teknisk tilfredsstillende løsninger for radiomottak i bil. Ifølge stortingsmeldingen punkt 6.3.4 vil krav til apparattilgang ikke være knyttet til hvor mange som faktisk har skaffet seg digitale radioapparater, men til tilgangen på apparat til en rimelig pris som gjør at utskifting av primærapparatene ikke representerer noen urimelig belastning.

Gjennom en pressemelding offentliggjort 23. desember 2013, kom departementet med følgende presisering knyttet til kravet om «rimelige og teknisk tilfredsstillende løsninger for radiomottak i bil»: «Minst halvparten av landets kommuner og alle fylker må ha et tilbud om ettermontering på plass i 2015 for at det skal kunne bli slukking av FM-nettet i 2017.»¹⁵

I pkt. 5.2 rapporterer Medietilsynet på hovedvilkåret, mens de undersøkelser vi har gjort knyttet til presiseringen blir redegjort for i pkt. 5.3.

¹⁵ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/pressemeldinger/2013/krav-om-bredt-tilbud-om-ettermontering-a.html?id=748565>

5.2 Hovedvilkår - Rimelige og teknisk tilfredsstillende løsninger for radiomottak i bil

5.2.1 Adaptere og radioer til bruktbiler

Nybilmarkedet vil bare få en begrenset betydning for tilgangen til DAB+-radio i bil, da det tar lang tid å bytte ut den norske bilparken bare ved hjelp av salg av nybiler. Det er i det såkalte ettermarkedet av bruktbiler og i eksisterende bilpark hovedutfordringen ligger.

Høsten 2013 kartla Medietilsynet markedet for DAB+-adaptere og -radioer til biler. Kartleggingen som ble presentert i statusrapport nr. 4/2013¹⁶ pkt. 5.2.1 viste at det foreligger et bredt spekter av DAB+-adaptere på det norske markedet. I praksis finnes det løsninger for alle biler som har FM-radio. Medietilsynets undersøkelser sommeren 2014 viste at disse hovedtrekkene fortsatt gjør seg gjeldende.

DAB+-adaptere og -radioer til bil er tilgjengelig både fra nettbutikker og faste utsalgssteder. Nettbutikker har et betydelig bredere utvalg enn faste utsalgssteder, og i kraft av å være nettbutikker vil produktene i prinsippet være tilgjengelig i hele landet.

Nettbutikkene har dessuten fått et bredere utvalg og har blitt mer prisvennlig, samt at de enklere mottakerne har fått flere funksjoner og tilkoblingsmuligheter. De mest fremtredende nye funksjonene til adaptere og radioer, er Bluetooth og Service Following (SF). Ingen av funksjonene er nye, men har blitt mer vanlige for alle typer mottakere. Bluetooth tillater at man kan strøemme musikk fra mobil, nettbrett e.l., mens Service Following (SF) er en funksjon som gjør at radioen automatisk bytter frekvens hvis signalet blir for svakt, herunder at mottakeren søker opp en ny DAB-frekvens, eller samme kanal på FM, hvis DAB-signalet ikke er tilgjengelig.

Utvalget av adaptere kan deles i tre hovedkategorier basert på pris, funksjoner og montering:

- Plug&Play (all montering på overflaten, ingen demontering av originalt utstyr påkrevet). Prisene ligger fra ca. 630 til 1 300 kroner.
- Semi-integrert (fjernkontroll for betjening av DAB-adapteren, skjulbar hovedenhet). Priser fra ca. 1 500 til 2 600 kroner.
- Full-integrert (helt skjult montering, betjening via rattkontroll el. annen original betjening mulig). Priser fra ca. 1 600 til 3 500 kroner.

En oversikt over tilgjengelige adapterløsninger på det norske markedet per 1. august 2014 finnes i vedlegg 1.

¹⁶ Statusrapport nr. 4/2013 er tilgjengelig her:

www.medietilsynet.no/Documents/Digitalradio/Statusrapport_slukkevilk%c3%a5r_4_2014.pdf

Det er også tilgjengelig en rekke bilradioer med DAB+ på det norske markedet. For litt eldre biler uten integrerte løsninger for navigasjon mv., vil bytte av radio kunne være en hensiktsmessig løsning. Radioene kommer i enkel eller dobbel høyde og kalles 1DIN og 2DIN-radioer. 1DIN-radioer koster fra ca. 1 300 til 3 000 kroner. 2DIN-radioer varierer i pris fra ca. 1 900 til 14 000 kroner, alt avhengig av hvilke tilleggsfunksjoner radioen har. De dyreste 2DIN-radioene leveres blant annet med navigasjon og flere ulike tilkoblingsmuligheter. Det må påregnes monteringskostnader i tillegg til radioens utsalgspris dersom man trenger bistand til monteringen.

5.2.2 Antenne

DAB-radio sendes på andre frekvenser enn FM, og krever derfor en egen DAB-antenne. Alle adaptere fordrer derfor ettermontering av DAB-antenne. De fleste adapterløsninger og radioer selges med en tilpasset antenne. En utfordring ved montering av antenne er at dette må gjøres riktig, da det ellers kan føre til tap av dekning. Montering krever derfor kunnskap.

5.2.3 Nybilmarkedet

For å få et godt bilde av tilgangen på DAB+-radio i nye biler, presenterte Medietilsynet en oversikt i Statusrapport nr. 4/2014 pkt. 5.2.4. Hovedtrekkene viste blant annet at de aller fleste nybiler på markedet i Norge per 2013, ikke hadde DAB+-radio, verken som standardutstyr eller ekstrautstyr. Opplysninger om dette ble hentet fra medlemmer av Bilimportørens Landsforening (BIL) og ga uttrykk for status per november 2013.

I forbindelse med foreliggende statusrapport har Medietilsynet innhentet en oversikt fra Opplysningsrådet for Veitrafikken (OFV) over nybiler som er til salgs i Norge per 2014. Oversikten viser hvilke biler som har DAB+ som standard, og hva det eventuelt vil koste å få DAB+ som tilleggsutstyr¹⁷. Tallmaterialet omfattet 4 146 forskjellige bilmodeller (inkl. varianter av samme modell) fra 36 merker, og ble sist oppdatert 25. juli 2014. Det er viktig å presisere at oversikten inkluderer alle typer merker/modeller som er tilgjengelig på det norske markedet. Det sier ikke noe om hvilke merker/modeller som faktisk blir solgt.

Oversikten fra OFV viser blant annet at 29 prosent av bilene har DAB+ som standard, mens 44, 8 prosent kan tilby det som ekstrautstyr. Minibiler, småbiler og sportsbiler er biltyperne hvor DAB+ er minst utbredt, både som standardutstyr og som ekstrautstyr. Volkswagen, Volvo, og til dels Opel, Skoda og BMW, skiller seg ut ved å levere DAB+-radio som standardutstyr eller ekstrautstyr på de aller fleste av sine modeller.

¹⁷ OFV tok forbehold om at noen merker kan ha DAB tilgjengelig, uten at det var rapportert til dem.

Tabell 5: Totaloversikt – bilmerker/modeller

Status	Antall biler	Antall biler i %
Leveres ikke med DAB	1 085	26,2
Leveres med DAB som standard	1 202	29,0
Leveres med DAB som tilleggsutstyr	1 859	44,8
Sum	4 146	100,0

Kilde: Opplysningsrådet for Veitrafikken

Samlet sett viser oversikten fra OFV at ca. 74 prosent av det totale antall bilmerker/modeller tilgjengelig på det norske markedet kan leveres med DAB som standard eller tilleggsutstyr. Det kan i denne forbindelse også nevnes at en undersøkelse¹⁸ gjennomført av Digitalradio Norge viser at 18 av de 20 mest solgte modeller har DAB-radio som standard eller tilleggsutstyr.

Medietilsynet har ikke noen formell oversikt over kostnadene ved å få DAB+-radio i bilen som ekstrautstyr. De opplysningene tilsynet har mottatt, tilsier imidlertid at prisene varierer sterkt fra ca. 2 000 kroner til over 10 000 kroner. Gjennomsnittet kan sies å ligge på ca. 3000 til 4 000 kroner. Forbrukere anbefales derfor å ta kontakt med sitt merkeverksted for prisinformasjon i disse tilfellene.

5.3 Presisering - Minst halvparten av alle landets kommuner og alle fylker må ha et tilbud om ettermontering på plass i 2015

5.3.1 Innledning

Som nevnt ovenfor i pkt. 5.1, kom Kulturdepartementet mot slutten av 2013 med en presisering av hva som ligger i kravet om «rimelige og teknisk tilfredsstillende løsning for radiomottak i bil». Denne presiseringen er formulert som et tilgjengelighetskrav som innebærer at minst halvparten av alle landets kommuner og alle fylker må ha et tilbud om ettermontering av adaptere/radioer på plass i 2015 dersom FM-slukking på riksplan skal kunne skje i 2017.

5.3.2 Kort om utvalg og metode

For å kunne rapportere på Kulturdepartementets tilgjengelighetskrav har Medietilsynet gjennomført en spørreundersøkelse blant bilverksteder registrert og godkjent av Statens vegvesen. Spørreundersøkelsen ble utformet som et QuestBack-skjema¹⁹ og bestod av

¹⁸ Se <http://radio.no/cars/biler-med-digital-radio/>

¹⁹ QuestBack er firma som leverer elektroniske analyseverktøy som kan brukes til blant annet spørreundersøkelser

konkrete spørsmål knyttet til ettermontering av DAB+-løsninger i bil. Skjemaet ble sendt per epost til et utvalg på 1 106 verksteder som totalt sett dekker alle kommuner som har ett eller flere bilverksteder.²⁰

Undersøkelsen resulterte i 372 svar, noe som utgjør en svarprosent på 33. Nærmere analyse av resultatet i undersøkelsen viser etter Medietilsynets vurdering at nettoutvalget er representativt for alle registrerte verksteder, og kan følgelig benyttes til analyser med vanlige statistiske feilmarginer. Nærmere redegjørelse for utvalg og metode i spørreundersøkelsen fremgår av vedlegg 2.

For å kunne bryte resultatene ned på kommunenivå, sorterte Medietilsynet Statens vegvesens totale verkstedregister ned på enkeltkommuner. Dette ble gjort for å muliggjøre overføring av data fra undersøkelsen fra verksted- til kommunenivå, noe som var nødvendig for å kunne svare på departementets fylkes- og kommunebaserte tilgjengelighetskrav i presiseringen.

Tabell 6: Autoriserte bilverksteder fordelt på kommuner

	Antall verksteder pr kommune													
Antall verksteder	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10-19	20-49	50+	2280
Antall kommuner	51	84	71	42	29	29	26	15	10	13	41	14	3	428

(Eks.: I 42 av landets kommuner er det 3 registrerte verksteder)

Respondentene i undersøkelsen ble blant annet spurt om de tilbyr et ettermonteringstilbud av DAB+-løsninger, hva slags ettermonteringstilbud som eventuelt tilbys (fordelt på ulike kategorier), om tilbudet dekker få eller de fleste bilmerker og om grad av teoretisk og praktisk kunnskap når det gjelder monteringstjenestene, herunder antennemontering.

5.3.3 Kartlegging av ettermonteringsmarkedet

5.3.3.1 Kort om adapterkategorier undersøkelsen omfatter

I undersøkelsen er det skilt mellom tre kategorier for montering av apparater:

- Plug&Play - eller såkalte enkle adapterløsninger
- mer avanserte adaptere som integreres i bilens eksisterende FM-radio
- bytte av FM-radio med DAB+-radio.

Montering av Plug&Play-adaptere er et bevisst kategorivalg da bransjetall viser at dette er løsningene det selges mest av. Det er også tatt hensyn til at det både i stortingsmeldingen om

²⁰ 51 kommuner hadde ifølge Statens Vegvesens verkstedregister ikke noe verksted. Disse 51 kommunene er følgelig ikke med i spørreundersøkelsen.

digitalisering av radiomediet (se pkt. 6.3.4 *Krav til apparattilgang i heimen og i bilen*) og i Kulturdepartementets presisering av bilkravet (pressemelding 23. desember 2013, nr. 162/13), har blitt uttalt at adapterløsninger omfattes av slukkevilkåret. Ettersom det ikke er blitt gitt uttrykk for noen avgrensninger med hensyn til type adapter, har tilsynet valgt å inkludere Plug&Play-løsninger i sin kartlegging. Samtidig inkluderer undersøkelsen andre produktkategorier for bil. Det vil følgelig være opp til Kulturdepartementet å avgjøre hvilke løsninger som er tilfredsstillende for at slukkevilkåret skal vurderes som oppfylt.

5.3.3.2 Funn knyttet til ettermonteringstilbud i landets fylker og kommuner

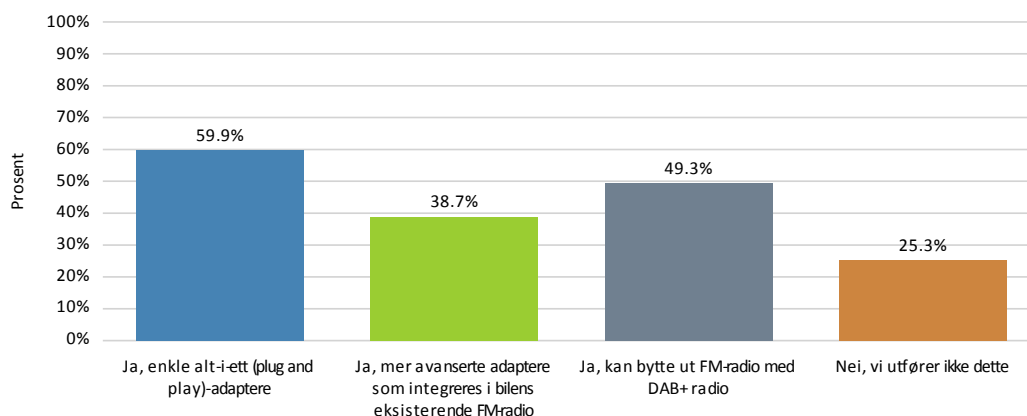
Ifølge Medietilsynets undersøkelse hevder 60 prosent av landets verksteder å tilby ettermontering av DAB+-utstyr på Plug&Play-nivå. En analyse basert på alternative utvalg viser at i de minste kommunene svarte 77 prosent av verkstedene at de tilbød dette. Videre viser undersøkelsen at 39 prosent av landets verksteder tilbyr ettermontering av mer avanserte adapterløsninger, mens 49 prosent av verkstedene tilbyr bytte av bilradio.

Tabell 7: Tilbud om ettermontering av ulike løsninger i bil

Spørsmål i undersøkelsen: Tilbyr din bedrift/ditt verksted ettermontering av DAB+ adaptere eller nye DAB+ radioer, inklusive antenne, til kunder som ønsker det?

Med "adapter" mener vi løsninger som kan kommunisere med eller integreres i den eksisterende FM-radioen i bilen.

På dette spørsmålet kan det være ett eller flere svar.

Disse tallene kan overføres til kommunenivå, jf. tabell 7 ovenfor, for å beregne dekning av DAB-tilbud på kommunenivå. Ved å gjøre en slik beregning innenfor de ulike svarkategoriene, vil man finne at

- ca. 80 prosent av landes kommuner tilbyr ettermontering av Plug&Play/enkle adapterløsninger
- ca. 65 prosent av landets kommuner tilbyr ettermontering av mer avanserte integrerte løsninger
- ca. 72 prosent av landets kommuner tilbyr bytte av radio

Det kan i denne forbindelse også nevnes at 34 prosent av de verksteder som *ikke* har et ettermonteringstilbud på nåværende tidspunkt, har svart at det er sannsynlig at de vil kunne tilby slike tjenester i løpet av 2014.

Flere av verkstedene Medietilsynet har vært i kontakt med og som oppgir at de *ikke* har et tilbud, begrunner dette med mangel på etterspørsel fra sine kunder. Disse gav i stor grad uttrykk for at de ville kunne tilby ettermontering av DAB+-løsninger dersom kundene ba om det.

I tillegg til at det skal finnes et ettermonteringstilbud i minst halvparten av landets kommuner, innebærer departementets presisering at et slikt tilbud også må finnes i alle landets fylker. Medietilsynets undersøkelse viser at alle landets fylker har et tilbud om ettermontering av DAB+-løsninger.

5.3.3.3 Kort om øvrige funn

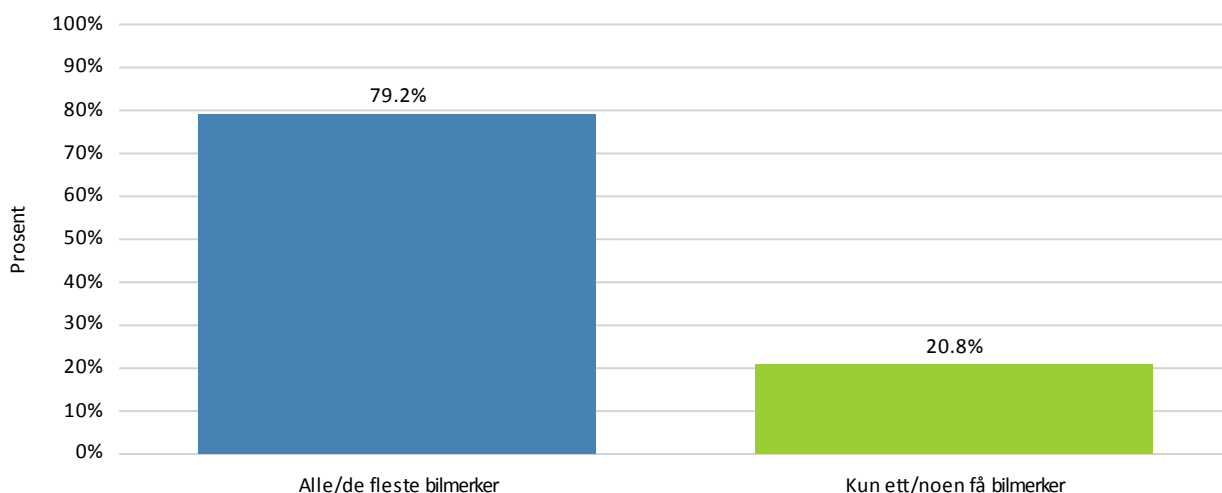
Hvorvidt respondentene kan tilby ettermontering til få eller mange bilmerker, kan ha betydning for om det kan sies å foreligge et reelt ettermonteringstilbud i de ulike kommunene. Medietilsynet ba derfor respondentene svare på hvilke typer biler de kan utføre en eventuell ettermontering på.

Undersøkelsen viste at nærmere 80 prosent av verkstedene med et ettermonteringstilbud, kunne levere dette til alle eller de fleste bilmerker.

Tabell 8: Tilbud om ettermontering – merkeavhengig/merkeuavhengig

Spørsmål:

Hvilke(n) type(r) biler kan dere utføre dette på?

I kommuner med få verksteder, er tallet for ettermontering av DAB+ til alle eller de fleste bilmerker *høyere* enn 80 prosent (varierer fra 85 til 100 prosent). Undersøkelser Medietilsynet

har gjort indikerer at årsaken til at prosenten øker i kommuner med få verksteder, er at denne type bilverksteder må levere flere tjenester på grunn av etterspørsel og marked.

Et sentralt aspekt ved ettermontering av DAB+ i bil er kunnskap om montering, spesielt med tanke på antenne (omtalt i 5.2.2).

Medietilsynets kartlegging viser at 60 prosent av verkstedene som tilbyr ettermontering mener å ha fått en eller annen form for opplæring. Denne opplæringen varierer fra intern eller ekstern opplæring til kun skriftlige instruksjoner. Over halvparten svarer også at de har praktisk erfaring med montering av en eller flere installasjonsløsninger.

5.3.3.4 Oppsummering

Kort oppsummert viser Medietilsynets kartlegging av tilbudet av ettermonteringstjenester følgende:

- 60 prosent av landets verksteder har et Plug&Play-tilbud. I de minste kommunene med kun ett verksted, har 77 prosent av verkstedene et slikt tilbud.
- Et beregnet dekningsstall på landets kommuner viser at ca. 80 prosent av landets kommuner har et ettermonteringstilbud av Plug&Play-løsninger.
- Tilsvarende beregning viser en kommunedekning på 65 prosent når det gjelder tilbud om ettermontering av avanserte integrerte løsninger, mens 72 prosent av landets kommuner har tilbud om bytte av radio.
- Alle landets fylker har et tilbud om ettermontering av DAB+-løsninger.
- Av de verksteder som *ikke* har et tilbud i dag, sier 34 prosent at de vil etablere et slikt tilbud inneværende år, mens 30 prosent har svart «vet ikke».
- Tilnærmet 80 prosent av verkstedene i undersøkelsen tilbyr ettermontering av DAB+-løsninger til alle eller de fleste bilmerker. 21 prosent av de spurte verkstedene tilbyr ettermontering til kun ett eller noen få bilmerker, uten at det gir noen vesentlig effekt på beregnet kommunedekning.

Det foreligger et bredt spekter av DAB+-adaptere på det norske markedet, og i praksis finnes det ettermonteringsløsninger for alle biler som har FM-radio. Utvalget på nett har blitt bredere og mer prisvennlig i 2014, samt at mottakerne har fått flere funksjoner og tilkoblingsmuligheter.

Når det gjelder nybiler, viser en oversikt fra Opplysningsrådet for veitrafikken at ca. 74 prosent av det totale antall bilmerker/modeller tilgjengelig på det norske markedet kan leveres med DAB som standard (29 prosent) eller tilleggsutstyr (44,8 prosent).

Medietilsynet gjennomførte sommeren 2014 en spørreundersøkelse blant autoriserte bilverksteder om tilgangen til ettermontering av DAB+-adaptere og antenne. Beregnede dekningstall viser at alle fylker og cirka 80 prosent av landets kommuner har et slikt tilbud. 65 prosent av landets kommuner tilbyr ettermontering av mer avanserte integrerte løsninger, mens 72 prosent av landets kommuner tilbyr bytte av radio.

6 Slukkevilkår 5 – Minst halvparten av lytterne må lytte daglig til en digital radioplattform

6.1 Daglig radiolytting på digital plattform

TNS Gallup gjennomfører en spørreundersøkelse²¹ for Digitalradio Norge som kartlegger andelen radiolyttere som daglig benytter en eller flere digitale plattformer. I tillegg til at TNS Gallup har vektet undersøkelsen på alder, kjønn og geografi, opplyser de også å ha vektet mot offisielle PPM-tall²² fra samme periode som undersøkelsen ble gjennomført (januar til og med juni 2014).

Ifølge lyttermåling gjennomført i andre kvartal 2014 oppgir 47 prosent av deltakerne at de lytter til radio via digitalt utstyr²³. Brutt ned på demografi gir dette følgende resultat:

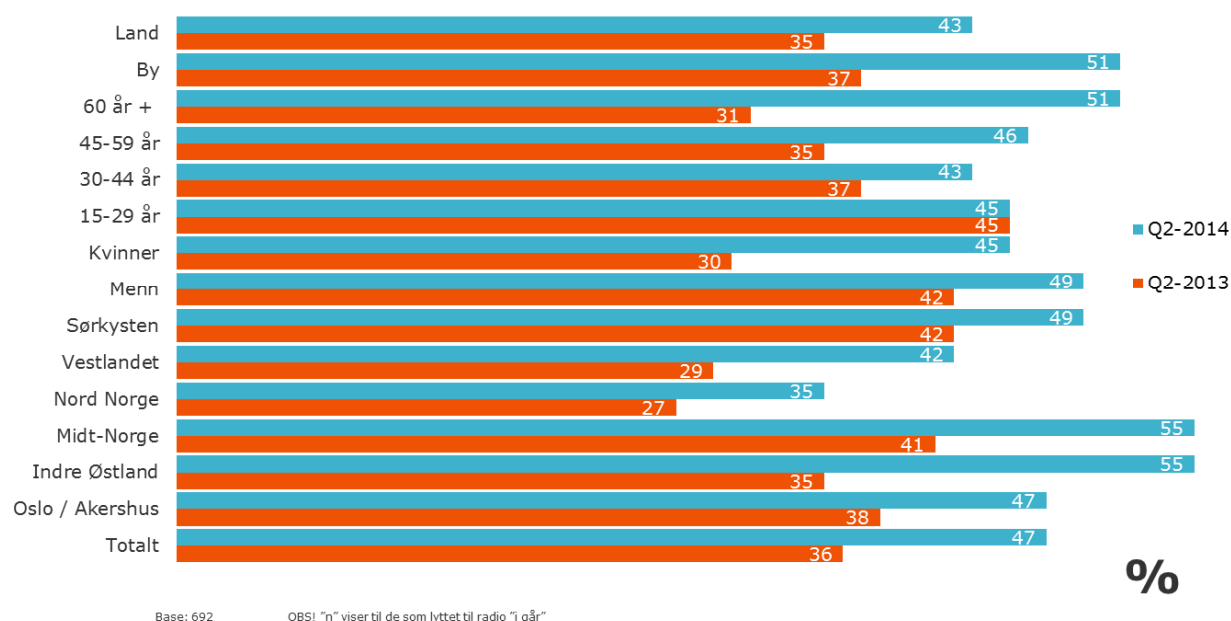
²¹ Feltperiode gjennomført fra januar til og med juni 2014. Antall intervjuer som er gjennomført er 971 (landsrepresentativ 15 år+). Undersøkelsen er basert på telefonintervju (CATI).

²² PPM (Portable People Meter) fra TNS Gallup. PPM måler radioeksponering ved at et utvalg personer bærer PPM-måleren på seg. Måleren registrerer kun de kanalene som er med i undersøkelsen og registrerer også passiv lytting.

²³ Digitalt utstyr: Via PC/Mac, mobil med radioapp, nettbrett, Wi-Fi/internettradioapparat, DAB-radio (inkl. adapter), DAB-radio i bil (inkl. adapter), DAB-lommeradio og digital TV-mottaker.

Tabell 9: Digitalt radioutstyr benyttet for daglig radiolytting. Demografi.

Forklaring: Andel som har benyttet digitalt radioutstyr til å lytte til radio i går

Definisjon

Oslo/Akershus

Indre Østland: Hedmark, Oppland, Buskerud

Sørkysten: Østfold, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder

Vestlandet: Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane

Midt-Norge: Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Møre og Romsdal

Nord-Norge: Finnmark, Troms, Nordland

Kilde: TNS Gallup på oppdrag fra Digitalradio Norge

Sammenlignet med andre kvartal i 2013 viser målingen gjennomført i andre kvartal i år en vekst i digital lytting i alle landsdeler undersøkelsen omfatter. Totalt på landsbasis har lytterandelen i denne perioden økt fra 36 til 47 prosent. Digital lytting i byer har økt mer enn på landet. Dersom man ser på digital lytting innenfor de ulike aldersgrupper, viser undersøkelsen en særlig stor vekst i kategorien 60+. Dette må antas blant annet å henge sammen med den såkalte P1+-effekten. Når det gjelder den yngste alderskategorien, 15-29 år, har det ikke vært noen økning i digital radiolytting det siste året.

6.2 Salgsstatistikk fra Elektronikkbransjen

Til tross for at mottakerpenetrasjon ikke er et slukkevilkår, har Medietilsynet i tidligere statusrapporter også tatt med informasjon om salgsstatistikker. Informasjonen har vært tatt med i forbindelse med slukkevilkåret om digital lytting, dvs. radiolytting via en digital

plattform²⁴. Tanken har vært at det også kan være interessant å se om salgsstatistikker viser en økning eller nedgang i salg av digitale radiomottakere. Uavhengig av *faktisk* digital lytting, kan antall tilgjengelige digitale radiomottakere si noe om i hvor stor grad *muligheten* for digital lytting samlet sett er til stede i befolkningen.

Ifølge Elektronikkbransjens statistikker²⁵ ble det i 2013 solgt totalt 872 000 radioapparater²⁶ i Norge. Av disse var totalt 511 000 digitale radiomottakere, noe som er en markant oppgang fra 2012 hvor det ble solgt 220 000 digitale apparater.

Elektronikkbransjen har ikke salgstall for adaptere. Årsaken er at hoveddelen av omsetningen av adapterløsninger skjer gjennom aktører som ikke er medlemmer av bransjeorganisasjonen.

Salgsutviklingen de siste tre årene fordelt på type mottaker kan illustreres slik:

Tabell 10: Salgsutvikling digitale radiomottakere 2010-2013

Kategori mottaker	2010	2011	2012	2013
Stasjonære anlegg	1000	9000	17000	40000
Bordradioer	60000	92000	76000	130000
Bilradioer	12000	26000	40000	*120000
Bærbare radioer	8000	8000	87000	220000
Totalsalg - digitale radioer	81000	135000	220000	511000

(* 90 000 er radioer i nybil. 30 000 er løssalg av CD/DVD/TUNER. Totalt 120 000.)

På forespørsel fra Medietilsynet har Elektronikkbransjen opplyst at foreløpige salgstall i første halvår av 2014 viser at tendensen med økt salg av DAB+-apparater i ulike produktkategorier fortsatt er til stede. Elektronikkbransjen opplyser videre at det så langt er særlig salg av bilradioer og bærbare enheter som står for veksten i 2014.

For øvrig fremgår det av Norsk Mediebarometer 2012 fra Statistisk sentralbyrå at 32 prosent av befolkningen hadde DAB-radio i 2013, mot 28 prosent i 2012, 22 prosent i 2011, 21 prosent i 2010 og 18 prosent i 2009. I tillegg kan det nevnes at DRNs digitalradiundersøkelse viser at estimert antall DAB-apparater i norske husstander er 1 666 723 per andre kvartal i 2014.

²⁴ Kravet om digital lytting er ikke begrenset til å gjelde radiomottakere, men lytting via all slags teknologi som formidler digital radio.

²⁵ Tall oppgitt i hele tusen

²⁶ Tallene fra Elektronikkbransjen inkluderer ikke radiomottakere i datamaskiner, digitale mottakerbokser, mobiltelefoner og MP3-utstyr.

Daglig radiolytting på digitale plattformer er på 47 prosent, per andre kvartal 2014.

Foreløpige salgstall fra Elektronikkbransjen for første halvår i 2014 tyder på at tendensen med stadig økt salg av DAB+-mottakere fortsetter fra 2013.

Undersøkelser viser at 32 prosent av befolkningen hadde DAB-radio i 2013. Estimert antall DAB-apparater i norske husstander er 1 666 723 per andre kvartal i 2014.

7 Medietilsynets informasjonsoppdrag

7.1 Innledning

Medietilsynet er gjennom Meld. St. 8 (2010-2011) om digitalisering av radiomediet og tildelingsbrev fra Kulturdepartementet til Medietilsynet gitt i oppdrag å utforme og drive en informasjonskampanje for overgangen fra analog til digital radiokringkasting. Ved planlegging av informasjonstiltak tas det utgangspunkt i departementets føringer til Medietilsynet slik de fremgår av gjeldende tildelingsbrev. I det følgende redegjøres det for gjennomførte informasjonstiltak første halvdel av 2014.

7.2 Øke kjennskap til teknologiskiftet

Medietilsynet gjennomfører en kjennskapsundersøkelse hvert kvartal som måler befolkningens kjennskap til teknologiskiftet på radio.

Per annet kvartal 2014 svarer 80 prosent av de over 15 år at de kjenner til at det skjer en overgang fra FM til digital radio i Norge. Dersom man kun regner med voksne over 18 år, blir kjennskapen på 82 prosent. Tilsynet bruker tallmateriale fra denne spørreundersøkelsen til å planlegge målrettede informasjonstiltak.

Medietilsynet har utarbeidet en rekke informasjonsbrosjyrer om teknologiskiftet på radio. Dette arbeidet er nærmere beskrevet i statusrapport nr. 4/2014. I sommer har tilsynet blant annet sendt ut informasjonsbrosjyrer til en rekke kommunale servicekontor for å nå ut til ulike deler av befolkningen.

Tilsynet har de siste månedene har særlig fokus på å tilrettelegge informasjon for grupper av befolkningen med behov for særlig assistanse i forbindelse med teknologiskiftet. Som ledd i dette arbeidet har vi hatt tett dialog med interessegrupper som Norges Blindforbund, Pensjonistforbundet og Hørselshemmedes Landsforbund. Medietilsynet har gjennomført nettverksmøter med representanter for disse organisasjonene, skrevet kronikker med målgruppetilpasset informasjon som trykkes i medlemsbladene til organisasjonene og har utarbeidet informasjonsmaterieell hvor informasjon også gis med blindeskrift. Videre har

Medietilsynet etablert en egen nettside med informasjon særlig tilpasset bruk av synstekniske hjelpemidler.

Medietilsynet har også gjennomført møte med hjelpemiddelsentralene, og har fått lagt ut informasjon knyttet til bruk av hørselstekniske hjelpemidler på nettsidene til NAV. Denne informasjonen er utarbeidet i samarbeid med Hjelpemiddelsentralen i Østfold og fokuserer på å gi hjelp til hørselshemmede og hørselskontaktene i kommunene med tanke på bruk av teleslynge mv. når man hører på DAB+-radio.

Informasjonstiltak som gjennomføres løpende gjennom året er: Kontinuerlig oppdatering av egen nettside med informasjon om teknologiskiftet, epost-tjeneste hvor spørsmål kan stilles, en egen Facebook-side dedikert til informasjon til, og dialog med, befolkningen om teknologiskiftet, nettverksbygging og samarbeid med andre bransjeaktører, foredrag på bransjetreff, konferanser m.v. og egeninitierte medieoppslag.

7.3 Forbrukeren skal ha lett tilgang til utfyllende og nøytral informasjon

På www.medietilsynet.no/digitalradio finner forbrukeren enkel og nøytral forbrukerrettet informasjon om overgangen. Nettsiden oppdateres jevnlig. I tillegg er tilsynets generelle informasjonsbrosjyre tilgjengelig i elektronisk versjon på bokmål, nynorsk, engelsk, lulesamisk, nordsamisk og i lettlest versjon. Publikum får også nøytral informasjon gjennom svar på eposttjenesten som er etablert.

Bileiere får nøytral informasjon gjennom Medietilsynets bilbrosjyre. Brosjyren er bredt distribuert og også tilgjengelig i elektronisk versjon på tilsynets nettsider. Informasjon gis også til bileiere gjennom en felles bilbrosjyre utarbeidet av Norges Bilbransjeforbund (NBF), NAF, Bilimportørenes Landsforening (BIL), KNA, DRN og Medietilsynet. I tillegg til å ha utarbeidet en felles informasjonsbrosjyre om DAB i bil, har Medietilsynet sammen med disse organisasjonene utarbeidet en tekstbase med informasjon tenkt brukt på organisasjonenes nettsider. Målet med å samarbeide om en slik tekstbase, er at forbrukerne skal få samme informasjon uavhengig av hvilken organisasjons nettside de oppsøker.

7.4 Samarbeid med bransjeaktører

Det er etablert et tett samarbeid med DRN for å koordinere de ulike informasjonstiltak tilsynet og DRN iverksetter. I tillegg har tilsynet etablert et nettverk for informasjonsutveksling hvor ulike relevante parter er representert og deltar på møter, eksempelvis DRN, NBF, BIL, NAF, Forbrukerombudet, Forbrukerrådet, Norsk lokalradioforbund, Elektronikkbransjen, SBS Radio og Vegdirektoratet. Tilsvarende nettverk er etablert med relevante interesseorganisasjoner i

forbindelse med informasjonstiltak rettet mot grupper med behov for særlig tilrettelagt informasjon.

7.5 Ressursbruk

Medietilsynet har nedsatt et eget informasjonsprosjekt hvor totalt fire medarbeidere er involvert. I tillegg får prosjektet bistand fra informasjonsmedarbeidere og administrasjonen, samt fagmedarbeidere i konsesjon og tilsyn. I tråd med påleggene fra departementet er informasjonsarbeidet en prioritert oppgave for Medietilsynet.

På bakgrunn av tilbakemeldinger Medietilsynet har fått fra ulike bransjeaktører, interesseorganisasjoner, publikum mv., er det mye som tyder på at den innsats tilsynet legger ned i sitt informasjonsarbeid er verdsatt og at tilsynet når frem med sitt budskap.

Vedlegg 1: Produktutvalg – bil (per 1. august 2014)

Varemerke	Modell	Laveste pris	Utsalgssted	Bilde	Kategori adapter **			Antennetype	Kommentar
					Plug'n Play	Semi-integrert	Full-integrert		
			(eksempel)						
Alpine	Eri-DAB	2.489	radiobutikken.no			X		Glassidebeantenne	Kablet fjernkontroll med eget display.Rask/stabil kommandorespons. Strøm fra multikontakt. (Basert på PURE 300Di)
ACX	ADABTER	1.500	audiocom.no			X		(ukjent)	Trådløs fjernkontroll, FM-overføring, AUX in, (Service Following)?
Asuka/KUFATEC	DAB-bundle	3.495	Strømmen Bilradio				X	(ukjent)	Skreddersøm for utvalgte merker/modeller. Pris ex montering.
Caliber	PMT 700D	795	Bilradiospesialisten		X			Tråd, for plassering i frontruten	Settes i 12V-uttaket, AUX
Clint	CAD13	999	Elkjøp		X			Ikke oppgitt	AUX, Bluetooth,
Connects2	AutodabGO	1.290	Bass Brothers		X			Glassidebeantenne	
Connects2	ADL(x)	1.995	Autohifi.no				X	Glassidebeantenne	Pris inkl. Antenne, ex montering
Connects2	Universal DAB	1.590	Autohifi.no			X		Glassidebeantenne	Pris inkl. Antenne, ex montering, kablet RF-overføring
Connects2	Autodab AV	1.995	Autohifi.no			X		Glassidebeantenne	Pris inkl. Antenne, ex montering, lyd+bildeoverføring m/linjekabel
DAB Motion	DAB1001	1.595	Audiocom.no, XtremeCar.no			X			(Importør: Audiocom) RF-fjernkontroll, auto frekvensbytte FM, lang antenneledning, RDS kanalnavn til FM-radioen, AUX,
Dersion	DABACC1	1.295	Bilradiospesialisten				X	Ikke inkl. Glassantenne anbefales (+395.-)	* Krever Dersion Gateway-enhet (2995.-), pris uten antenne. Kan benytte bilens originale betjening. Komplette pris: 4.885.-
Dersion	DBU1GEN	1595.-	Bilradiospesialisten				X	Ikke inkl., klebeantenne anbefales	Braker USB-inngangen for lydoverføring og betjening, kontrolleres som om den var en mp3-spiller. Passer mange biler, ikke alle.
Dersion	DBP1GEN	1.595	sogb.no			X		Pris ex. antenne (ca. 300kr tillegg).	Styres via Smartphone.

Varemerke	Modell	Laveste pris	Utsalgssted (eksempel)	Bilde	Kategori adapter **			Antennetype	Kommentar
					Plug'n Play	Semi-integrert	Full-integrert		
Media DAB	Universal DAB+ Tuner	2.595	mediadab.no			X	X	Klebeantenne	Original rattbetjening brukes, alternativt fjernkontroll. Kanalindikasjon i bilens originaldisplay.
POP	POPyourCar	1.295	radiobutikken.no		X			Integrert antenne. Ekstern mot pristillegg.	
Power	PCAD014	649	Expert		X			Tråd, for plassering i frontruten	Settes i 12V-uttaket, AUX
PURE	Highway 300Di	1.699	BilKtra, Radiobutikken.no			X		Pris ex montering. Klebeantenne.	Kablet fjernkontroll med eget display Rask/stabil kommandorespons. Strøm fra multikontakt.
Serz	SCADB1214	1.299	Expert		X			Klebeantenne	Eget display for å vise DAB-kanaler. Strøm fra sigarettennettak.
Tiny Audio	C2	629	Proshop.no		X			Tråd, for plassering i frontruten	Settes i 12V-uttaket, AUX
Tiny Audio	C1	1.495	Bilradiospesialisten			X		Klebeantenne	Viser DAB-kanal i FM-radioens display, trådløs fjernkontroll for styring. Strøm fra sigarettennettak
Tiny Audio	C3	1.295	Lefdal, Elkjøp, Siba...		X			Klebeantenne	Eget display for å vise DAB-kanaler. Strøm fra sigarettennettak.
VST	DAB your CAR	1.495	radiobutikken.no			X		Klebeantenne	Viser DAB-kanal i FM-radioens display, trådløs fjernkontroll for styring. AUX.
**									
<i>Plug'n Play</i> All montering på overflaten, ingen demontering av riginalt utstyr påkrevet									
<i>Semi-integrert</i> Fjernkontroll for betjening av DAB-adaptoren, skjulbar hovedenhet									
<i>Full-integrert</i> Helt skjult montering, betjening via rattkontroll el. annen original betjening mulig									

Vedlegg 2: Nærmere om metode og utvalg i Medietilsynets kartlegging

For å kunne rapportere på Kulturdepartementets tilgjengelighetskrav har Medietilsynet gjennomført en spørreundersøkelse for å kartlegge om det foreligger et reelt tilbud om ettermontering av DAB+-løsninger i bil.

Bakgrunn for utvalg og metode beskrives i det følgende.

Personer som ikke har kompetanse selv, eller på annen måte kan få privat hjelp til å få installert DAB-radio i sin bil, vil i utgangspunktet være nødt til å søke monteringsbistand hos profesjonelle aktører. Profesjonelle aktører i denne forbindelse vil i hovedsak være bilverksteder. De fleste bilverksteder vil være godkjent av Statens vegvesen.

Med dette som utgangspunkt har Medietilsynet gjennomført en spørreundersøkelse blant bilverksteder. I kartleggingen har tilsynet tatt utgangspunkt i verksteder registrert og godkjent av Statens vegvesen, der flertallet er orientert mot privatmarkedet. Undersøkelsen er gjennomført for å finne på hvilket nivå bilverksteder er tilbydere av DAB-montering i biler, samt å kvantifisere tilbyderne på kommunenivå.

Ved å avgrense utvalget i undersøkelsen til kun å omfatte autoriserte verksteder, er det selvsagt en liten fare for at enkelte potensielle tilbydere av ettermonteringstjenester faller utenfor undersøkelsen. Typiske eksempler på dette er bilglassverksteder og elektriske forretninger eller bilradiospesialister. Imidlertid er disse tilbyderne stort sett lokalisert i større kommuner hvor det også vil være ordinære verkstedtilbydere. Dette innebærer at denne typen tilbydere i stort grad ikke kommer i stedet for verksteder omfattet av undersøkelsens utvalg, men i tillegg til dem.

Medietilsynet har også funnet støtte for sin avgjørelse om å ta utgangspunkt i autoriserte verksteder når ettermonteringstilbudet skal kartlegges i DRNs digitalradiundersøkelse. DRNs undersøkelse viser at de aller fleste som ikke kan foreta montering av adaptere selv, foretrekker å få det utført på et bilverksted (merkeverksted eller generelt verksted).

Totalt sett fant Medietilsynet en netto på 2 280 bilverksteder i Statens vegvesens register. Samlet utgjorde dette et stort volum verksteder/potensielle tilbydere spredt over hele landet. Av disse, ble et utvalg på 1 106 kontaktet på epost med anmodning om å svare på konkrete spørsmål knyttet til ettermontering av DAB i bil.

Undersøkelsen resulterte i 372 svar, noe som utgjør en svarprosent på 33 prosent. Det må tas høyde for utsendelse til det som viste seg å være uaktuelle verksteder og for eposter som ikke nådde fram.

Teoretiske faktorer som kan påvirke representativiteten i utvalget er

- at verksteder som har registrerte epostadresser i Statens vegvesens register, har et tilbud som er forskjellige fra verksteder som ikke har registrert seg med epostadresse

- at de som har svart på spørreundersøkelsen, har et annerledes tilbud enn de som ikke har svart
- at skjevheten i utvalget (mindre kommuner er noe overrepresentert, jf. nedenfor) likevel er av betydning

Etter Medietilsynets oppfatning er det imidlertid ingen grunn til å tro at disse teoretiske faktorene er av avgjørende betydning for hovedresultatene. Tilsynet har analysert resultatene fra forskjellige kommunestørrelser og funnet store likheter i resultatene. Eneste avvik av noe størrelse fremkom på kommuner med kun ett verksted (små kommuner). Her viste det seg at i små kommuner var det *flere* som tilbød ettermontering av DAB+-løsninger enn i de andre utvalgene (andre kommunestørrelser). Den sannsynlige forklaringen på dette er at verksteder i mindre befolkningstette strøk i større grad tilbyr hele registeret av tjenester, og følgelig er mindre spesialiserte.

Medietilsynet konkluderte derfor med at nettoutvalget er representativt for alle registrerte verksteder, og kan således benyttes til analyser med vanlige statistiske feilmarginer. I denne undersøkelsen vil usikkerhetsmarginen variere mellom 2 og 5 prosent (95 prosent konfidensnivå).

For å kunne bryte resultatene ned på kommunenivå, sorterte Medietilsynet Statens vegvesens totale verkstedregister ned på enkeltkommuner. Dette ble gjort for å muliggjøre overføring av data fra undersøkelsen fra verksted- til kommunenivå, noe som var nødvendig for å kunne svare på departementets fylkes- og kommunebaserte tilgjengelighetskrav i presiseringen.

Tabell 7: Autoriserte bilverksteder fordelt på kommuner

	Antall verksteder pr kommune													
Antall verksteder	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10-19	20-49	50+	2280
Antall kommuner	51	84	71	42	29	29	26	15	10	13	41	14	3	428

(Eks.: I 42 av landets kommuner er det 3 registrerte verksteder)

Ved å kjenne fordelingen i denne tabellen, vil det altså la seg gjøre å beregne kommunedekning for ettermontering av DAB+ dersom man vet hvor mange (%) av verkstedene som tilbyr dette.

Spørreundersøkelsen ble utformet som et QuestBack-skjema²⁷ og ble sendt ut til verksteder som totalt sett dekker alle kommuner med bilverksteder.²⁸ I det utsendte utvalget er mindre kommuner noe overrepresenterte. Dette ble gjort for å sikre at disse kom med i undersøkelsen. Denne overrepresentasjonen av de små kommunene har imidlertid liten betydning for totalresultatet, da de fleste bilverksteder er lokalisert i større kommuner.

²⁷ QuestBack er firma som leverer elektroniske analyseverktøy som kan brukes til blant annet spørreundersøkelser

²⁸ 51 kommuner hadde ifølge Statens Vegvesens verkstedregister ikke noe verksted. Disse 51 kommunene er følgelig ikke med i spørreundersøkelsen.

Gjennom undersøkelsen ble alle respondentene blant annet spurt om de tilbyr et ettermonteringstilbud, hva slags ettermonteringstilbud som tilbys (fordelt på ulike kategorier), om tilbudet dekker få eller de fleste bilmerker og om grad av teoretisk og praktisk kunnskap når det gjelder monteringstjenestene, herunder antennemontering.